

VODA PRO RŮŽE

Odkud se k nám dostávají řezané květiny? A co jejich koupí způsobujeme na druhé straně planety? Aktivita napomáhá k pochopení fungování světového obchodu a jeho důsledků pro lidi a životní prostředí.

Zařazení do kurikula:

- ~ předmět/seminář:
  - » přírodopis – základy ekologie,
  - » výchova k občanství – mezinárodní vztahy, globální svět,
- ~ průřezová témata:
  - » environmentální výchova – lidské aktivity a problémy životního prostředí,
  - » výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – Evropa a svět nás zajímá.

Zařazení do NS GRV:

- ~ globální problémy – nedostatek nezávadné vody.

Cíle:

- ~ žák si uvědomí význam vody pro život,
- ~ žák definuje pozitiva a negativa pěstování řezaných květin v Africe,
- ~ žák si uvědomí globální propojenost na příkladu obchodu s řezanými květinami.

Věková skupina: 13–19 let.

Typ aktivity: brainstorming, práce s textem, I.N.S.E.R.T., diskuze.

Časová náročnost: 45 minut.

Potřebný materiál: text pro žáky.

Instrukce:

- ~ Napište na tabuli slova „voda a Afrika“.
- ~ Zeptejte se žáků, co je napadne, když se řekne voda a Afrika, jejich postřehy zaznamenejte na tabuli – pracujte formou brainstormingu, tzn. nehodnoťte, zapisujte vše, co bude vyřčeno.
- ~ Dejte každému žákovi přečíst článek „Voda pro růže, ne pro lidi“.
- ~ Pomocí metody I.N.S.E.R.T. si žáci značí informace ve článku.
- ~ Žáci si ve dvojicích sdělí informace, které jsou pro ně nové a o kterých by se chtěli dozvědět více.
- ~ Žákům můžete položit návodné otázky k diskusi:
  - » Souhlasíte s tvrzením, že voda je strategická surovina? Pokud ano, proč? Pokud ne, proč?
  - » Kolik lidí žije bez přístupu k pitné vodě?
  - » Proč se řezané květiny pěstují v afrických zemích?
  - » Přináší pěstování řezaných květin nějaká pozitiva/negativa?
  - » Co se děje v okolí keňského jezera Naivasha?
- ~ Na závěr můžete žákům představit projekt Fair Flowers a pustit jim trailer k filmu *The Blooming Business* (ke spuštění na <http://www.ekumakad.cz/cz/projekty/fair-flowers>), popř. *Kampaň Cena vody* (<http://www.rozvojovka.cz/cena-vody>).

Reflexe:

- ~ Jaké pocity ve vás článek vyvolal? Co vás překvapilo?
- ~ Proč je voda pro náš život životně důležitá?
- ~ Jaká negativa a jaká pozitiva způsobuje pěstování řezaných květin?
- ~ Ovlivní text vaše spotřebitelské chování?
- ~ Máme alternativy k řezaným květinám z Afriky?

Metodické poznámky:

Metoda I.N.S.E.R.T.

Tato metoda čtení textu procvičuje výběr informací podle důležitosti, jejich třídění a práci s nimi. Každý žák si při čtení textu podtrhává následující typy informací a k nim na okraj textu připisuje jeden z následujících symbolů:

- ✓ (fajfka) – je to pro mě známá informace, ověřil jsem si svou domněnku
- + (plus) – je to pro mě nová, zajímavá či důležitá informace, nevěděl jsem
- (minus) – nesouhlasím s touto informací, protože je v rozporu s tím, co vím, nebo tato informace je v rozporu s jinou informací z textu
- ? (otazník) – nerozumím této informaci či bych se o ní rád dozvěděl více

Upozorněte žáky, aby použili každý symbol alespoň jedenkrát. Poté, co žáci skončí práci s textem, překreslí si každý žák následující tabulku a doplní do ní informace z textu, jednu až tři informace do každého sloupce. Informace z tabulky si pak žáci sdělují mezi sebou ve skupinkách, případně společně se všemi.

✓	+	-	?

Rozšiřující informace pro učitele:

<http://www.rozvojovka.cz/cena-vody>

Použité zdroje:

SILNÝ, Jiří, NOVOTNÁ, Markéta: *Voda pro růže, ne pro lidi*; Člověk v tísni [online]. Nedatováno [cit. 2012-09-10]. Dostupné z: <http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?id=114&idArt=1663>

Voda pro růže, ne pro lidi

Západní svět masově nakupuje ročně tisíce tun řezaných květin z Afriky. Růže nebo chryzantéma vypěstovaná v Keni jistě zkrášlí náš obývací pokoj. Pro lidi žijící v Africe však tento obchod možná znamená osudovou zkázu a totéž platí i pro africkou přírodu.

O tom, že je voda strategickou surovinou, není pochyb. Téměř miliarda lidí dnes žije bez přístupu ke zdrojům pitné vody. A navíc, jak uvádí kanadská aktivistka Maude Victoria Barlowová, „*téměř dvě miliardy lidí žijí v oblastech s nedostatkem vody a tři miliardy nemají tekoucí vodu v okruhu jednoho kilometru od domova*“.

Čísla uváděná ve statistikách a studiích se částečně liší, ale jisté je, že nedostatek pitné vody je jedním z nejzávažnějších problémů současnosti a pro lidi žijící v rozvojových zemích to platí dvojnásob.

Přístup k vodě sice patří mezi základní lidská práva, v řadě rozvojových zemí však není zdaleka naplňováno. Pro většinu zemí Afriky platí, že nedostatek vody je jednou z hlavních příčin chudoby a hladu. Například v oblastech Subsaharské Afriky nemá vodu k dispozici 56 % lidí. A situace se stále zhoršuje.

Prognózy Světové banky tvrdí, že do roku 2030 se zvýší spotřeba vody o 40 % a nedostatkem vody tak mohou trpět až dvě třetiny světové populace.

Odpovědné vlády ve všech zemích světa se starají o vodu a hospodaření s ní jako o cenný přírodní zdroj a využívají k tomu více či méně úspěšně řadu regulačních nástrojů, které umožňují zachování čistých vodních zdrojů pro budoucnost.

Holandská, nebo africká gerbera?

Zejména Afrika stále více zápasí s nedostatkem vodních zdrojů. Chybí zde voda potřebná k pěstování základních plodin zajišťujících obživu obyvatel, ale i voda na každodenní spotřebu.

K úbytku vody dochází také v důsledku globálních klimatických změn. Jejich následkem mimo jiné vysychají vodní plochy a zmenšují se plochy většiny afrických jezer, kterých je zhruba 680. Představují životně nezbytné zdroje vody (více o vysychání afrických jezer se dočtete na straně 4). Přes tuto alarmující situaci se však dnešní africké země, po boku států Střední a Jižní Ameriky, staly průmyslovou pěstírnou řezaných květin pro celý svět.

Podmínky globální ekonomiky v posledních letech vytlačily pěstování řezaných květin do zemí rovníkového pásu a Afrika se tak stala gigantickým producentem růží, gerber, chryzantém nebo karafiátů. Důvodem jsou lepší klimatické podmínky, nízká cena práce a mizivá regulace ekologických dopadů.

Prakticky denně jsou do Evropy letecky dopravovány tuny květin pro evropské zákazníky, kteří je pro jejich poměrně nízké ceny rádi nakupují. Například Keňa zajišťuje téměř třetinu světové produkce květin. Květiny v našich obchodech, často označované jako „holandské“, jsou přitom většinou z Afriky. Pěstování květin je tam jednoduše ekonomicky výhodnější.

Právě proto, koupíme-li v květinářství růže nebo chryzantémy, bude pravděpodobně 9 z 10 z nich pocházet z černého kontinentu.

Tyto květiny navíc cestovaly více než někteří z nás za celý život, aby se během dvou dnů dostaly z farmy v Keni nebo v Ugandě až ke svým evropským zákazníkům. Lze namítnout, že rozvoj květinových farem vytváří v Africe nová pracovní místa a práce na

farmách se tak stává zdrojem obživy pro místní obyvatele. I přes velmi špatné pracovní podmínky a nízké mzdy, které často nepokrývají životní minimum, jsou tyto mzdy jediným zdrojem příjmů místních obyvatel.

Voda pro růže, ne pro lidi

Jaké konkrétní dopady má pěstování květin v Africe na vodní zdroje a čistotu vod? Na vypěstování jednoho hektaru růží se například spotřebuje 10 až 30 tisíc litrů vody za rok. Způsob pěstování květin, které se pěstují jak na záhonech, tak ve sklenících, připomíná v mnohém chemickou výrobu, protože k ošetření květin se používá řada škodlivých nebo i vysoce jedovatých chemických prostředků, jež ohrožují zdraví lidí pracujících na farmách a znečišťují vodu v dosahu farem.

Z Keni se vyveze do Evropy 85 tisíc tun květin ročně a voda, která se spotřebovala na jejich vypěstování, chybí lidem, kteří zde žijí. Nedostatek vody ohrožuje i africkou faunu a flóru. Keňa má mimořádně příznivé podmínky pro pěstování v okolí velkých jezer, jakým je například Naivasha, které je obklopeno známými mokřady, kde žijí vzácné druhy ptáků. Právě tyto oblasti jsou nejvíce ohroženy chemickým znečištěním z farem. Nikdo z nás jistě nechce kupovat levné růže za cenu vyhynutí plamenáků a volavek, je proto důležité si uvědomit souvislosti, které globalizace a současné trendy přináší.

Vědci současně zaznamenali velký úbytek vody v důsledku produkce květinových farem, které vytvářejí množství odpadu a kalu, jež jsou kontaminovány pesticidy. Odpadní vody tu přitom nejsou běžně čistěny. Odpad dále způsobuje znečištění půdy, řek a jezer včetně znečištění podzemních vod.

Kvetoucí obchod kontra „fair trade“

Otřesné svědectví přináší dokumentární film holandského režiséra Tona van Zantvoorta nazvaný „*A Blooming Business*“ neboli „*Kvetoucí obchod*“. Snímek nabízí pohled na odpadem z květinové farmy znečištěnou vodu v jezeře, z něž domorodí rybáři loví ryby jako svůj jediný zdroj obživy. Podobně děsivé je i svědectví mladého muže, který se za pomoci oslů nošením znečištěné vody do vesnice živí.

V reakci na tyto hrozby vznikla v posledních letech řada nových iniciativ s označením *fair trade* neboli spravedlivý obchod. Pozitivní je také to, že roste zájem zákazníků v západních zemích i některých západních firem o udržitelné způsoby pěstování květin a certifikaci, která tento způsob zaručuje. V mnoha evropských zemích jsou dnes už běžně k dostání květiny pěstované s ohledem na sociální a ekologické dopady produkce.

Pro květinové farmy, ale i dovozce květin existují dva základní způsoby certifikace Fairtrade® a Flower Labeling Program. Oba programy jsou prvořadě zaměřeny na zajištění spravedlivých pracovních podmínek (ochrana zdraví, zajištění minimálních mezd, zákaz dětské práce atd.), ale zahrnují i důležitá ekologická kritéria, jako jsou čištění odpadních vod, snižování spotřeby vody při pěstování květin a další požadavky na ochranu zdrojů. Na certifikovaných farmách v oblasti jezera Naivasha se například podařilo snížit spotřebu vody o 30 až 40 procent.

Prodej a poptávka po certifikovaných květinách na západních trzích jsou prvním impulzem pro zmírnění negativních dopadů průmyslové produkce řezaných květin na africké vodní zdroje. V České republice se okolnostem pěstování řezaných květin v Africe a podpoře informovanosti zákazníků věnuje mezinárodní projekt „*Fair Flowers*“. Jeho českou část realizuje Ekumenická akademie Praha (www.ekumakad.cz).